

Rodinné právo

v novém občanském zákoníku

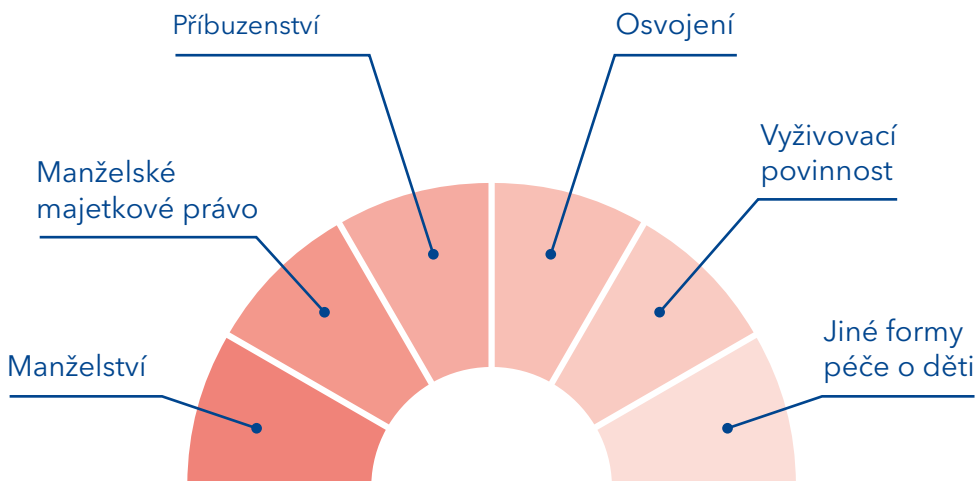

Nový občanský zákoník (NOZ) nabývá účinnosti 1.1.2014.

- Rodinné právo je doposud upraveno především v zákoně o rodině (ZOR).
- NOZ začleňuje rodinné právo zpět do občanského zákoníku.
- Nabytím účinnosti NOZ přestane platit zákon o rodině.

Rodinné právo

Nový občanský zákoník nově upravuje některá ustanovení rodinného práva. Navrací také instituty, které naše právo již dříve znalo (např. osvojení zletilého), a zároveň zavádí nové instituty, které se osvědčily v zahraničí (např. rodinný závod).

Víte, že?

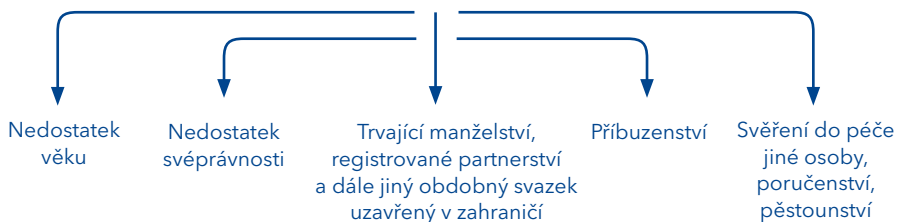
Nový občanský zákoník i nadále zachovává možnost volby mezi civilním a církevním sňatkem.

Manželství

Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle snoubenců, že spolu vstupují do manželství.

Zákonné překážky pro uzavření manželství

Nabytí svéprávnosti

NOZ se vrací k tradičnímu pojmu „svéprávnost“, který nahrazuje pojem „způsobilost k právním úkonům“. Plně svéprávným se člověk stává zletilostí (dovršením 18. roku věku).

Plně svéprávným se člověk může stát před nabytím zletilosti v těchto případech

Uzavřením manželství

Soud může ve výjimečných případech povolit nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, uzavřít manželství.

Přiznáním svéprávnosti

Soud může svéprávnost také přiznat. Přizná ji vždy, pokud návrh podá nezletilý starší šestnácti let se souhlasem svého zákonného zástupce a osvědčí svoji schopnost sám se živit a obstarat své záležitosti.

Pokud je sedmnáctiletému přiznána svéprávnost, může se se snoubenkou oženit.

Kamarádi Honza a Jirka se sejdou v hospodě. Honza je čerstvě ženatý a pohádal se s manželkou, protože mu zakázala jít na pivo. Proto se Honza Jirky ptá: „Může být manželství neplatné?“

Ano, může, ale ne kvůli novomanželské hádce. Za neplatné manželství se považuje takové, které vzniklo, hledělo se na něj jako na platné a jeho neplatnost prohlásil soud. NOZ rozlišuje zákonné překážky pro uzavření manželství. Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné, považuje se za neuzavřené. Soud dále prohlásí na návrh jednoho z manželů manželství za neplatné, pokud byl projev vůle o vstupu do manželství učiněn pod nátlakem (např. užitím násilí), anebo v důsledku omylu o totožnosti snoubence, nebo o povaze sňatečného právního jednání.

Oproti tomu zdánlivé manželství je takové, které nikdy nevzniklo. Soud může i bez návrhu určit, že manželství není. Manželství nevznikne:

- Pokud nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu nebo v souvislosti s ním u jednoho ze snoubenců splněny takové náležitosti, na jejichž splnění je pro vznik manželství nutno bezvýhradně trvat.
- Pokud není církevní sňatek uzavřen před orgánem oprávněné církve.
- Pokud snoubenci v případě církevního sňatku nepředložili osvědčení matričního úřadu, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření manželství. To se nevztahuje na sňatečný obřad v případě přímého ohrožení života snoubence.
- Pokud mezi vydáním výše uvedeného osvědčení a uzavřením sňatku uplynula doba delší než šest měsíců (podle úpravy ZOR tři měsíce).

Úprava příjmení v NOZ	Úprava příjmení v ZOR
Manželé, kteří si ponechali svá dosavadní příjmení, se mohou později dohodnout na společném příjmení jednoho z nich. Pro tento účel učiní prohlášení před orgánem veřejné moci.	ZOR toto neupravuje.
Rozvedený manžel může do šesti měsíců po rozvodu přijmout zpět své dřívější příjmení. Pokud měl připojované příjmení, pak přijme příjmení ve tvaru před uzavřením manželství.	Rozvedený manžel může do jednoho měsíce přijmout zpět své dřívější příjmení nebo upustit od užívání společného příjmení, vedle příjmení dřívějšího.

NOZ klade vyšší důraz na ochranu rodiny.

Povinnosti a práva manželů (dle úpravy ZOR „Vztahy mezi manžely“)

NOZ nově upravuje:

- Právo manžela na informace o příjmech, stavu jmění a o stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech druhého manžela.
- Povinnost manžela brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilého dítěte při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností.

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti aneb ochrana rodinného majetku

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů. Není kladen důraz na to, která z těchto věcí patří oběma manželům nebo jen jednomu z nich.

Manžel prodal ledničku, aniž o tom informoval svou ženu. Protože se nejednalo o věc zanedbatelné hodnoty, potřeboval k tomu její souhlas. Manželka se proto může dovolat neplatnosti právního jednání manžela.

Víte, že?

NOZ upravuje povinnost manžela brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilého dítěte při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností.

Rodinný závod

Inspirací pro začlenění rodinného závodu do NOZ byl italský občanský zákoník.

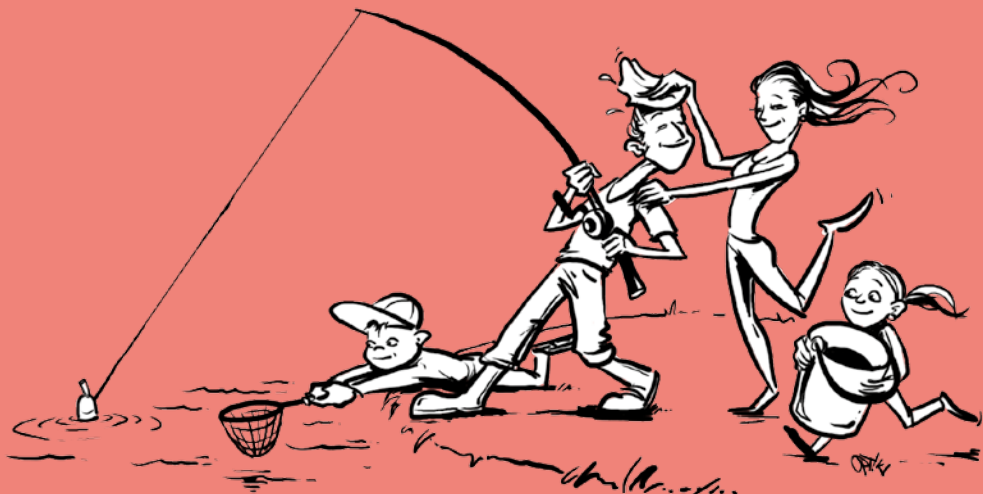
Jak již název napovídá, pracují v rodinném závodu členové rodiny a rodinný závod je ve vlastnictví některé z těchto osob. O zásadních otázkách rozhodují všichni členové bez zřetele na vlastnictví nebo spoluvlastnictví. Rodinný závod není právnickou osobou.

Již přes generace vlastní rodina Špačkových vinici na jižní Moravě. Na obhospodařování vinné révy, její sklizni, zpracování a prodeji se podílí všichni členové rodiny: dědeček, syn s manželkou a vnoučaty a dcera s přítelem. Celý vinohrad má ve vlastnictví jen dědeček. Na stará kolena si chce ale přilepšit a rozhodne se vinohrad prodat. Protože však jde o zdroj obživy celé rodiny, musí o prodeji vinohradu rozhodnout všichni zúčastnění většinou hlasů.

Víte, že?

I přestože práva a povinnosti členů rodiny nejsou k rodinnému závodu upravena smlouvou (např. zakládající mezi stranami pracovní poměr), podílejí se členové rodiny zúčastnění na provozu rodinného závodu na zisku z něho.

Vnučky pomáhají celé léto a o víkendech dědečkovi na vinohradu. Rády by si něco koupily na sebe, ale rodiče jim nedávají kapesné, tak poprosí dědu, aby jim za výpomoc něco dal. Když jim nevyhoví, můžou podle dosavadní právní úpravy nárokovat bezdůvodné obohacení. Podle NOZ se budou aplikovat ustanovení o rodinném závodu.

Registrované partnerství

Úprava registrovaného partnerství je i nadále upravena zvlášť v zákoně o registrovaném partnerství.

Manželské majetkové právo

Součástí společného jmění manželů je to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů.

Společné jmění manželů bylo doposud upraveno v občanském zákoníku (§ 143-151), nikoli tedy v zákoně o rodině. V NOZ je manželské majetkové právo zařazeno do části druhé, k právu rodinnému. Snoubencům i manželům nová úprava umožňuje lépe si uspořádat své majetkové poměry vzhledem ke svým potřebám. NOZ rovněž upravuje ochranu třetích osob v souvislosti se společným jměním a práva a povinnosti při zániku manželství.

Pokud manžel za trvání manželství převezme dluhy bez souhlasu své manželky, nebudou podle úpravy NOZ součástí společného jmění manželů.

Vedle majetkového režimu zákonného a režimu založeného rozhodnutím soudu existuje i modifikovaný majetkový režim dohodnutý mezi snoubenci nebo manžely ve smlouvě, který může spočívat v režimu:

- Oddělených jmění
- Vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství
- Rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu

Veřejný seznam smluv a rozhodnutí o modifikaci manželského majetkového režimu

Smlouvy, kterými se mění režim společného jmění manželů, vyžadují formu notářského zápisu. NOZ počítá se zavedením veřejného seznamu, do kterého se budou zapisovat smlouvy o modifikaci majetkového režimu, a to jen pokud to v nich bylo ujednáno, nebo na žádost obou manželů. Rovněž se do něho budou zapisovat i soudem zasláná rozhodnutí o manželském majetkovém režimu. Zveřejněním ve veřejném rejstříku se smlouva stává účinnou vůči třetím osobám.

Bydlení manželů

NOZ výslovně chrání bydlení rodiny, upravuje ale také otázku bydlení po zániku manželství.

Manželé s dětmi bydlí v bytě, se kterým má právo nakládat jen manžel, protože je jeho vlastníkem. Nesmí ovšem bez písemného souhlasu manželky byt prodat nebo k bytu zřídit právo, jehož výkon by byl neslučitelný s bydlením rodiny. Pokud by manžel byt prodal bez písemného souhlasu manželky, mohla by se dovolat neplatnosti tohoto právního jednání. Manžel by tak mohl učinit jen v případě, že zajistí rodině bydlení po všech stránkách obdobné s bydlením dosavadním.

Manželé mají společné nájemní právo k bytu, v němž bydlí spolu se svými dětmi. Manžel se rozhodne bez písemného souhlasu své ženy nájem ukončit. Manželka se proto může dovolat neplatnosti tohoto právního jednání.

Domácí násilí

Domácí násilí je v současné době upraveno např. v trestním zákoníku nebo občanském soudním řádu. Hmotněprávní úprava domácího násilí v soukromém právu chyběla, a proto to NOZ napravuje.

Příkladem posloužila právní úprava Slovenska, Rakouska, Itálie a SRN. Ustanovení proti domácímu násilí se vztahují i na ostatní osoby, které s manželou bydlí.

Manželé bydlí ve společném bytě. Manžel svou ženu bije a slovně napadá. Ta může situaci řešit například tím, že podá soudu návrh, aby bylo manželovi omezeno, případně i vyloučeno právo v bytě bydlet (nejdéle však na dobu šesti měsíců).

Zánik manželství

Manželství zaniká

Smrtí (nebo prohlášením za mrtvého jednoho z manželů)

Smrt je považována za přirozený způsob zániku manželství, a proto jej NOZ již výslovně nestanoví. Stejně tomu je v německé i rakouské právní úpravě.

Rozvodem

NOZ zachovává stávající úpravu rozvodu.

Víte, že?

Snoubencům i manželům umožňuje nová úprava lépe si uspořádat své majetkové poměry vzhledem ke svým potřebám.

Příbuzenství

Příbuzenství je vztah osob založený na pokrevním poutu nebo vzniklý osvojením.

NOZ navrácí pojem švagrovství, které naše soukromé právo znalo do roku 1964. Švagrovství je poměr obdobný příbuzenství a je vázán na vznik manželství. Rozvodem švagrovství zaniká. Zaniklo-li ale manželství smrtí manžela, švagrovství trvá i nadále.

Určování rodičovství

Mateřství

Matkou dítěte je žena, která dítě porodila.

Paní Eliška si přeje mít početnou rodinu, ale již dlouho nemůže se svým manželem otěhotnět. Biologické hodiny tikají, a proto se rozhodne svou situaci řešit. Lékařka jí sdělí, že je neplodná. Navrhne jí, aby s manželem zkusila cestu asistované reprodukce. Vajíčka dárkyně budou oplozena spermii jejího manžela a poté přenesena do dělohy paní Elišky. Matkou narozeného dítěte bude paní Eliška, a ne dárkyně.

Paní Jana je sice schopna otěhotnět, ale ne již embryo donosit. Proto by ráda uzavřela dohodu s paní Lenkou, která by převzala vajíčko oplodněné spermiemi partnera paní Jany, dále embryo nosila a po porodu by dítě paní Janě a jejímu partnerovi předala. Taková dohoda by však neměla žádné právní následky. Matkou dítěte bude ze zákona paní Lenka.

Otcovství

Otcovství je založeno:

- Zákonnou domněnkou, že otcem dítěte je manžel, narodí-li se dítě za trvání manželství nebo do tří set dnů po jeho zániku.
- V případě, kdy se dítě narodí z umělého oplodnění, se za otce považuje muž, který dal k umělému oplodnění své partnerky souhlas.
- Souhlasným prohlášením matky a muže, který o sobě prohlásí, že je otcem dítěte.
- Rozhodnutím soudu.

Paní Jana se svým manželem Milanem již tři roky nežije. Otěhotní přitom s přítelem Karlem. Rychle zahájí řízení o rozvod manželství, ale dle zákonné domněnky by byl otcem Milan. Pokud Milan, Karel i Jana u soudu shodně prohlásí, že Milan není otcem, ale otcem je Karel, bude jako otec dítěte již rovnou zapsán Karel.

Popření otcovství

Podle úpravy NOZ se prodlužuje lhůta k popření otcovství. Manžel může popřít u soudu své otcovství do šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o pochybnostech, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce. Popřít své otcovství u soudu může však nejpozději do šesti let (podle úpravy ZOR do tří let) od narození dítěte. V NOZ se zvolila šestiletá popěrná lhůta z několika důvodů. Jedním z nich je nástup tzv. sociálního rodičovství. Muž, který se šest let stará o dítě, se stává sociálním otcem, i kdyby nebyl otcem biologickým, protože mají na sebe s dítětem vazby.

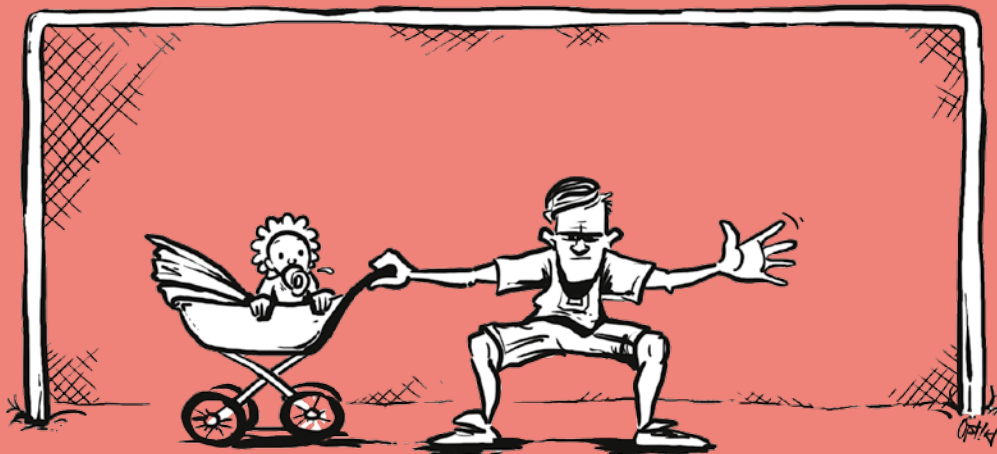
Délka popěrné lhůty stanovená NOZ je v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva: Rasmussen proti Dánsku a vychází i z délky popěrných lhůt stanovených v některých zahraničních právních úpravách (na Slovensku tři roky, ve Francii pět a deset let).

Ve výjimečných případech může dojít k popření otcovství i poté, co již uběhly lhůty pro popření otcovství. NOZ upouští od zasahování nejvyššího státního zástupce, napříště bude v této věci rozhodovat soud.

Víte, že?

Rodiče a děti mají vůči sobě navzájem práva a povinnosti, kterých se nemohou vzdát či zříci.

Osvojení

NOZ se vydal cestou posílení ochrany osvojovaného dítěte a zdůraznění jeho zájmů v celém procesu osvojení. Zároveň také navrácí institut osvojení zletilého.

Osvojenec je člověk, který má být osvojen.
Osvojitel je člověk, který osvojence osvojuje.

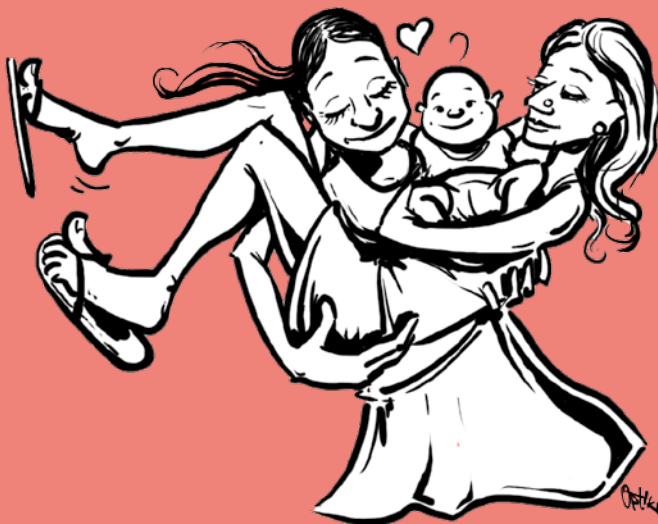
Osvojení nezletilého

Jedná se o přijetí cizí osoby za vlastní (statusová změna) za účelem vzniku nové rodiny pro nezletilé dítě. O této statusové změně rozhoduje na návrh soud. Osvojení je nově vnímáno jako forma rodičovství, nikoli jako náhradní péče o dítě. Dále dochází k přenesení některých rozhodovacích pravomocí z orgánů sociálně-právní ochrany dětí na soudy.

Osvojení nezletilého v NOZ	Osvojení nezletilého v ZOR
Osvojitelem může být pouze zletilý a svéprávný člověk, který svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které ho vedou k osvojení, bude pro osvojované dítě dobrým rodičem.	Osvojitelé mohou být pouze fyzické osoby, které zaručují způsobem svého života, že osvojení bude ku prospěchu dítěte i společnosti. Osvojitelem nemůže být ten, kdo nemá způsobilost k právním úkonům.
Mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem musí být přiměřený věkový rozdíl (ne menší než šestnáct let).	Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl.
Bylo-li osvojeno dítě, které je rodičem, vztahují se účinky osvojení i na jeho dítě.	ZOR toto výslovně neupravuje.
K osvojení je třeba souhlasu dítěte. Ten dá buď opatrovník nebo v případě, že dítě dosáhlo dvanácti let, dá souhlas samo.	Je třeba souhlas dítěte, pokud je schopno posoudit dosah osvojení.
Rodič, který nedosáhl věku šestnácti let, nemůže dát souhlas k osvojení.	K osvojení je třeba souhlasu rodiče, i když je nezletilý.
Předopční péče osvojitele o osvojované dítě neskončí dříve než uplynutím šesti měsíců.	Před rozhodnutím soudy o osvojení musí být dítě nejméně po dobu tří měsíců v péči budoucího osvojitele.
Osvojitel je povinen osvojence informovat o tom, že byl osvojen, a to nejpozději do zahájení školní docházky.	ZOR toto neupravuje.
Možnost požádat soud o utajení osvojení (jak ze strany osvojitele, tak pokrevního rodiče).	ZOR toto neupravuje.
Právo osvojence seznámit se s obsahem spisu po nabytí svéprávnosti.	ZOR toto neupravuje.
Pokud osvojenec nesouhlasí se změnou příjmení, rozhodne soud, že osvojenec bude ke svému příjmení připojovat příjmení osvojitele.	Osvojenec má příjmení osvojitele.
Soud může podle okolností případu i bez návrhu nařídít dohled nad úspěšností osvojení.	ZOR toto neupravuje.
Osvojení nelze zrušit po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení. Je-li to v souladu se zájmy dítěte, může soud na návrh osvojitele rozhodnout i před uplynutím doby tří let od rozhodnutí o osvojení, že je osvojení nezrušitelné.	Osvojení, vyjma osvojení nezrušitelného, může soud zrušit jen z důležitých důvodů na návrh osvojence nebo osvojitele. Osvojení může být provedeno také tak, že je nelze zrušit. Nezrušitelné osvojení lze aplikovat jen v případech, je-li dítě starší jednoho roku.

Víte, že?

Bylo-li osvojeno nezletilé dítě, které je rodičem, vztahují se účinky osvojení i na jeho dítě.

Osvojení zletilého

NOZ vádí osvojení zletilého. O osvojení rozhodne soud na návrh osoby, která chce zletilého osvojit. Zletilý se k návrhu připojí. Osvojení má právní následky pro osvojencovy potomky, jen pokud se narodili později. Osvojenec si ponechává své dosavadní příjmení, ale se souhlasem osvojitele může ke svému příjmení připojit i příjmení osvojitele. Má-li již osvojenec nebo osvojitel připojované příjmení, nemůže dojít ke ztrojení příjmení.

Osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého

Zletilého lze osvojit, jestliže:

- Přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen tímž osvojitelem.
- V době podání návrhu na osvojení byl osvojovaný nezletilý.
- Osvojitel pečoval o osvojovaného jako vlastního již v době jeho nezletilosti.
- Osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela.

Podle dosavadní právní úpravy by mohly být společně osvojeny pouze nezletilé děti, nikoliv jejich dospělí sourozenci, což by vedlo k rozdělení rodiny.

Osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého

Osvojenci a jeho potomkům nevzniká osvojením příbuzenský poměr vůči členům rodiny osvojitele a nenabývají vůči nim žádných majetkových práv.

Osvojitel osvojením nenabývá vůči osvojenci a jeho potomkům žádných majetkových práv.

Osvojenec (a jeho potomci) osvojením nepozbývá práv ve vlastní rodině.

K osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, bude docházet výjimečně. Osvojovat si zletilého budou často osoby, které nemají potomky (pokrevní nebo právní), nemají pokračovatele ve svém díle nebo jimž jejich potomci neposkytují náležitou pomoc v nemoci nebo ve stáří, jsou nedosažitelní, pobývají neznámo kde atd.

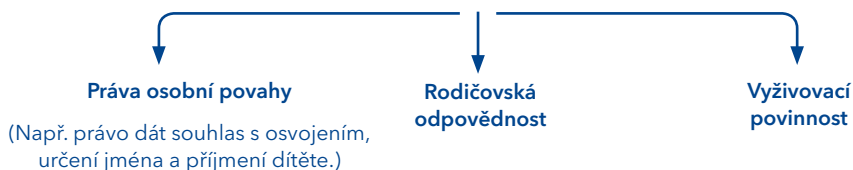

Slečna Hana svého otce viděla dvakrát v životě. Vychovával ji a staral se o ni druhý manžel její matky, pan Jaroslav. Protože otec slečny Hany nedal nikdy souhlas k jejímu osvojení a posílal výživné i pohledy k vánocům, nebylo možné ji osvojit bez jeho souhlasu. Nyní, když už je Hana dospělá, může se rozhodnout, zda ji Jaroslav osvojí jako zletilou.

Rodiče a dítě

Rodiče a děti mají vůči sobě navzájem práva a povinnosti, kterých se nemohou vzdát či zříci. Účelem práv a povinností rodičů k dítěti je zajištění morálního i hmotného prospěchu dítěte. NOZ navazuje na současnou právní úpravu, některá ustanovení však zpřesňuje a podrobněji rozvádí.

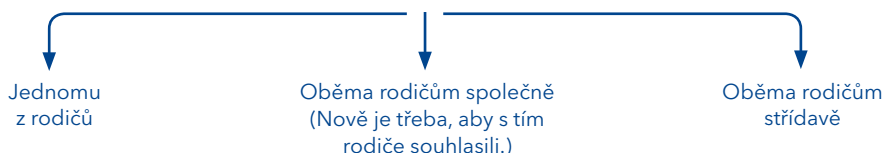
NOZ rozlišuje tři druhy poměrů mezi rodiči a dětmi

NOZ upravuje podrobněji než ZOR vzájemná práva a povinnosti mezi rodiči a dětmi, které jsou založeny na rodičovské odpovědnosti:

- Právo dítěte stýkat se s druhým rodičem, pokud soud takový styk neomezí nebo nezakáže. Soud může určit podmínky styku (místo, kde k němu má dojít nebo určit osoby, které se mohou nebo nemohou styku účastnit).
- Povinnost rodičů vzájemně si sdělovat vše, co se týká dítěte a jeho zájmů.
- Povinnost a právo rodičů pečovat a spravovat jmění dítěte. Peněžní prostředky, které neslouží ke krytí výdajů souvisejících s majetkem dítěte, musí rodiče bezpečně uložit.

Svěření dítěte do péče po rozvodu rodičů

Po rozvodu rodičů je možné dítě svěřit také do péče jiné osoby než rodiče, je-li to v zájmu dítěte.

Vyživovací povinnost

NOZ nadále upravuje vyživovací povinnost:

- Mezi manžely
- Mezi rodiči a dětmi
- Mezi rozvedenými manžely (Rozvedený manžel má právo na výživné, pokud není schopen sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním.)
- Mezi potomky a předky
- Výživné a úhradu některých nákladů neprovdané těhotné ženě nebo matce

Placení výživného

Podle úpravy ZOR se kromě některých zvláštních případů platí výživné vždy jednou měsíčně. Toto pravidlo NOZ ponechává, avšak také připouští, aby soud rozhodl o výživném i jinak. Navíc se může osoba povinná a oprávněná dohodnout na jiném režimu, který jim bude vyhovovat.

Styk dítěte s osobou blízkou

Pokud má dítě k osobám příbuzným či společensky blízkým dlouhodobý citový vztah, pak mají tyto osoby i dítě právo se vzájemně stýkat a svého práva se domáhat i u soudu.

Rozvedená matka má syna s manželem z prvního manželství. Po rozvodu si najde nového muže, za kterého se po delší známosti provdá. Druhý manžel si velmi oblíbí jejího syna, chodí spolu na fotbal a všestranně si rozumí. Po deseti letech společného soužití si muž najde mladší atraktivnější ženu a s manželkou se rozvedou. Protože rozvedená manželka na bývalého manžela zanevřela, neumožňuje mu stýkat se s jejím synem. To však bývalého manžela velmi mrzí a rád by tuto situaci vyřešil. Podle úpravy NOZ bude mít právo stýkat se se synem bývalé manželky.

Vychovává-li matka dítě sama a pomáhá jí v tom sestra, k níž má dítě hluboký citový vztah, pak má tato sestra právo se s dítětem stýkat i poté, co již nemají s matkou dítěte vřelý vztah a matka dítěte jí v tom brání.

Jiné formy péče o děti

Poručenství

Poručník je jmenován soudem, pokud dítě nemá žádného rodiče, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Poručník musí být plně svéprávný a svým způsobem života zaručovat, že je schopen funkci řádně vykonávat. Podléhá dozoru soudu. Sestavuje soupis jmění jak na počátku, tak na konci funkce. Pravidelně předkládá soudu zprávy o dítěti, jeho vývoji a účty ze správy jmění. Poručník nemá vůči dítěti vyživovací povinnost. Rodič má možnost konkrétního člověka výslovně vyloučit.

Matka vychovává sama své dítě a trpí nevléčitelnou nemocí. Ve své poslední vůli proto navrhne, aby po její smrti vychovával její dítě bratr. Pokud bude bratr po sestřině smrti ustanoven poručníkem, bude mu náležet hmotné zabezpečení jako pěstounovi.

Pěstounství

Pěstounství je osobní péčí o dítě třetí osobou; nedochází při něm však k přijetí cizího dítěte za své, jako v případě osvojení. Zpravidla se proto využívá v případech, kdy rodiče nedali souhlas k osvojení dítěte. Děti svěřené do pěstounství zpravidla své rodiče znají a předpokládá se tedy i styk rodiče s dítětem. Pěstounem je zpravidla příbuzný, ale může to být i třetí osoba, které stát zprostředkoval

pěstounství. Výživné platí rodiče státu a ten jej vyplácí pěstounovi v rámci dávek pěstounské péče. Pěstounství by mělo být vnímáno spíše jako dočasná péče; soud ho může vymezit na dobu určitou (například po dobu pobytu rodiče v léčebně), i neurčitou. Pěstounství tak může řešit nastalé krize v rodině atd. Aby byl snížen počet dětí umísťovaných do ústavů nebo zařízení ústavního typu, má pěstounská péče přednost před ústavní výchovou.

Dochází ke změně vnímání pěstounství. Nově je kladen důraz na krátkodobé pěstounství, během něhož by mělo dojít k sanaci původní rodiny tak, aby se do ní mohlo dítě co nejdříve vrátit. Tento typ pěstounství by měl napomoci při snižování počtu dětí, kterým je nařizována ústavní výchova.

Svěření dítěte do péče jiné osoby

Soud svěří dítě do péče pečující osobě, nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník. Dítě je zpravidla svěřeno do péče osobě příbuzné nebo dítěti blízké. Nejčastěji půjde o přechodné řešení, v němž rodiče nemohou dočasně o dítě pečovat. Dítě má nárok na výživné. Výživné platí rodiče přímo pečující osobě.

Ústavní výchova

Soud nařídí ústavní výchovu jen jako nezbytné opatření. Musí však vždy zvážit, zda dítě přednostně nesvěří do péče konkrétní osoby. Nedostatečné bytové nebo majetkové poměry rodičů nemohou být samy o sobě důvodem pro rozhodnutí soudu o ústavní výchově. Ani možnost umístění dítěte do prostředí vhodnějšího pro jeho výchovu nemůže odůvodňovat jeho násilné odnětí biologickým rodičům. Takový zásah musí být opravdu nezbytný s ohledem na další okolnosti. Ústavní výchovu lze nařídit nejdéle na dobu tří let. Soud ji může o další tři roky prodloužit nebo zrušit; z důležitých důvodů (např. kvůli dokončení středoškolského vzdělání) ji může také prodloužit až o jeden rok po dosažení zletilosti.

Opatrovnictví

Druhy opatrovnictví

Pro správu
jmění dítěte

Kolizní opatrovnictví
(Kolizního opatrovníka jmenuje dítěti soud, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé.)

Z jiného
důležitého
důvodu

Více informací o novém občanském zákoníku
naleznete na webových stránkách

<http://obcanskyzakonik.justice.cz>

Kancel

Komise pro aplikaci nové civilní legislativy
při Ministerstvu spravedlnosti ČR

Ministerstvo spravedlnosti

České republiky

Informace v této brožuře vycházejí z platného stavu k 10. 5. 2013.
Grafické zpracování Omega Design, s. r. o.